

SPIDSEN

Børnepenge og Brøkpension: Ro og rodnet som adgang til velfærdsydelser

Børnecheckdebatten har raset om EU-borgeres ret til danske børnepenge, og om velfærdsydelser i det hele taget. I en øget globaliseret verden er der pres på nationale grænser og deres historiske funktion med at fastholde rammer for fællesskaber, som er solidariske over for nogen, i og med de ekskluderer andre. Diskussionerne handler dog også om aldersgrupper: Om børn og voksne arbejdstagere. Én aldersgruppe blev helt overset i spalterne; pensionisterne. Kulturforsker Anne Leonora Blaakilde skriver om det 41 år gamle, men forholdsvis ukendte fænomen *brøkpension* [Note 1].

Skal polske arbejdere i Danmark kunne sende børnepenge hjem til deres skilsmissekoner i Polen?

Sindene har været i kog i foråret 2014, da grænser for velfærdsydelser igen kom til debat. Ordet "grænser" skal her forstås helt bogstaveligt: Der er tale om geografiske – ja nærmest fysiske – grænser, som har reel, materiel værdi i form af adgangsbillet til visse økonomiske ydelser.

Udfordrede velfærdsydelser

På grund af Danmarks deltagelse i EU anerkender og hylder vi det grundlæggende fundament for det europæiske fællesskab: Den frie bevægelighed for varer, personer og tjenesteydelser. Ideen er, at alle skal kunne bevæge sig for at arbejde og dermed være lige stillet med andre, som de er iblandt [Note 2].

Selv om det er lang tid siden, at indmel-

delsen blev vedtaget i 1972, har danskerne åbenbart været lidt sene i betrækket med hensyn til at opdage, hvad dette grundlæggende fundament betyder; nemlig at vores velfærdsydelser bliver udfordret. Derfor har der de seneste år i Danmark været udtrykt bekymring for SU, dagpenge og nu også børnepenge. Skræmmebilledet er horder af mennesker fra hele verden, der border de danske grænser for at boltre sig i velfærdsydelser. Retten til at modtage velfærdsydelser kan af gode grunde ikke tilkomme alle i hele verden – eller i Europa, og hvem skal så have lov?

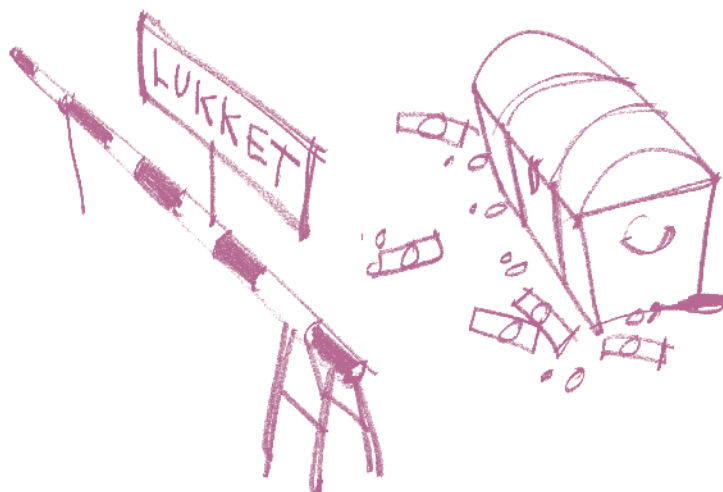
Brøkpension

Regler, som sættes op for at forhindre udefra kommende i at modtage danske velfærdsydelser, rammer imidlertid også danskere på forskellige måder. Fx har danskere, som bor i Spanien, ikke ret til

sundhedsydelser i Danmark, selv om de er pligtige til at betale skat her i landet. Ligeledes gælder det for alle, at man kun har ret til fuld folkepension, hvis man har opholdt sig i Danmark i mindst 40 år af sit voksne liv. Denne forordning om brøkpension rammer af gode grunde ældre mennesker, og den betyder, at man ikke nødvendigvis er lige stillet med andre i sit arbejdsliv, for optjeningsretten til folkepension afhænger så af en kombination af, hvilket statsborgerskab man har, hvor man opholder sig, og hvor længe man er der – undervejs i løbet af sit arbejdsliv.

Ordnningen med brøkpension betyder, at indvandrere i Danmark ikke nødvendigvis kan modtage fuld folkepension. Den betyder også, at danskere, som har opholdt sig og arbejdet i længere tid af deres liv i udlandet, ikke kan modtage fuld folkepension i Danmark. Denne gruppe mennesker kan

risikere at leve på et eksistensminimum. At gruppen ikke er lille, kan man få et indtryk af ved at læse om deres forening, BiD, på hjemmesiden broekpension.blogspot.dk.

Tre kriterier

Retten til danske velfærdsydelser er historisk betinget af nationale grænser og opfattelsen af, at Folket forbliver inden for disse. Der er tre rettighedskriterier, som er bestemt ud fra en blanding af spatiale (rumlige) og temporale (tidsmæssige) krav, og af medlemskab af fællesskabet. Disse tre kriterier er tilsyneladende ikke altid klart adskilte og definerede. Fællesskabskravet kan være enten et EU-borgerskab eller et dansk statsborgerskab; det sidste er "mest værd", fordi det giver ret til flere ydelser. Men i de fleste tilfælde er det kun penge værd, hvis man også opfylder de to andre krav om at opholde sig fysisk og

have rod i dansk jord, og desuden, at denne rodfæstethed har været så længe, at man har oparbejdet et solidt rodnet. Forordningen om brøkpension blev udformet allerede i 1973, netop i forbindelse med Danmarks indtræden i EF, for at beskytte mod "hordernes" krav om dansk folkepension. Fyrré år er et meget langt tidsspannd at kræve af borgere, at de skal forholde sig i ro i ét land, ikke mindst når man tager i betragtning, at menneskelig mobilitet generelt har ændret sig væsentligt i de 41 år, der er gået siden 1973. I de andre nordiske lande har man ikke tilsvarende lange optjeningskriterier for ret til folkepension. Det kan derfor undre, at EU tillader denne danske særlov, som beskytter danske velfærdsydelser mod mobile mennesker, der krydser grænser.

Sagen har dog ikke fået væsentlig op-

mærksomhed. Er det mon, fordi det drejer sig om ældre mennesker, der traditionelt set forventes at holde sig i ro under regelmæssige og regulerede forhold?

Note 1. Tak til Jørn Henrik Petersen, Syddansk Universitet og Dorte Sindbjerg Martinsen, Københavns Universitet, som begge har bidraget med deres ekspertise om brøkpension og EU-lov, men som ikke kan drages til ansvar for denne tekst.

Note 2. Udtalt af økonomiminister Margrethe Vestager i programmet: Ring til Regeringen, P1 d. 17.3.2014.